

กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและหลักธรรมาภิบาลในนโยบายสาธารณะเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ

การบริหารงานภาครัฐและการคุ้มครองสิทธิประชาชน

Personal Data Protection Laws and Good Governance Principles in Public Policy Aim to Promote the Efficiency of Public Administration and Protect Citizens' Rights

จรินทร์ บุญฤทธิ์^{1*}, ปาริฉัตร อัดถากร², วิสุพร พันนาดี³, ปุติส ชัยชนะ⁴, ยุทธนา ยุทธธนประภา⁵ และณภธร ศิวารัตน์⁶
Jarintorn Boonyarit^{1*}, Parichat Attakor², Wisuporn Phannad³, Pudis Chaichana⁴, Yuttana Yuttanaprapa⁵ and Napathon Sivarat⁶

^{1*,2,3,4,5}นักศึกษานิเทศศาสตร์ สาขาการสื่อสารและการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

⁶อาจารย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

^{1*,2,3,4,5}Doctoral Student in Social Administration and Development Rajabhat Mahasarakham University

⁶Lecturer from the Faculty of Law Rajabhat Mahasarakham University

*Corresponding Author Email: 689230560102@rmu.ac.th

Received: 25 April 2026 Revised: 9 June 2026 Accepted: 15 June 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มีจุดมุ่งหมายต้องศึกษา 1. ศึกษาข้อกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและหลักธรรมาภิบาลในนโยบายสาธารณะ 2. ศึกษารูปแบบการประเมินผลกระทบทางกฎหมายและธรรมาภิบาล และ 3. เสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานภาครัฐ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า 1) ด้านข้อกฎหมายและหลักธรรมาภิบาลในนโยบายสาธารณะ การบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) ภาครัฐยังเผชิญความท้าทายในการสร้างความสมดุลระหว่างการใช้อข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) เพื่อบริการในด้านนโยบายสาธารณะกับการรักษาความเป็นส่วนตัวของประชาชน ซึ่งการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้จะช่วยลดความเสี่ยงและเพิ่มความเชื่อมั่นแก่ประชาชนได้ 2) ด้านรูปแบบการประเมินผลกระทบ รูปแบบการประเมินผลกระทบด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (DPIA) ควบคู่กับการประเมินผลกระทบทางกฎหมาย (LIA) และการประเมินตามหลักธรรมาภิบาล ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในแก้ไขปัญหาทางธรรมาภิบาลและยกระดับมาตรฐานภาครัฐสู่สากล และ 3) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรเร่งบูรณาการโครงสร้างพื้นฐานข้อมูลที่มีมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ (Cybersecurity) ควบคู่กับการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (DPO) ที่เชี่ยวชาญเฉพาะทาง การผลักดันนโยบายเปิดเผยข้อมูล (Open Data) ที่มีการปกปิดตัวตน (Anonymization) ตลอดจน การสร้างวัฒนธรรมองค์กรภาครัฐที่ตระหนักถึงสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานภาครัฐอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล, หลักธรรมาภิบาล, นโยบายสาธารณะ

Abstract

This academic article aims to investigate 1. study personal data protection laws and good governance principles in public policy 2. examine models for legal and governance impact assessments and 3. offer policy recommendations to enhance public administration efficiency. The study found that 1) Regarding legal and governance principles in public policy, the enforcement of the Personal Data Protection Act (PDPA) faces challenges in balancing the use of big data for public policy services with maintaining citizen privacy. The application of good governance principles can help reduce risks and increase public trust 2) In terms of impact assessment models, the Personal Data Protection Impact Assessment (DPIA), coupled with Legal Impact Assessment (LIA) and good governance assessments, are crucial tools for addressing governance issues and elevating public sector standards to international levels and 3) Policy recommendations include accelerating the integration of secure and cybersecurity infrastructure, appointing specialized Data Protection Officers (DPOs), promoting open data policies with anonymization and fostering a public sector culture that recognizes personal data rights to achieve sustainable public administration efficiency.

Keywords: Personal Data Protection Act (PDPA), Good Governance, Public Policy

บทนำ

ในยุคปัจจุบันที่โลกก้าวเข้าสู่การเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบข้อมูลได้กลายเป็นทรัพย์สินที่มีมูลค่ามหาศาลและเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนทั้งภาคเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติของการบริหารงานภาครัฐที่มุ่งเน้นการเป็นรัฐบาลที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล (Data-driven Government) ตามนโยบาย Thailand 4.0 ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการประชาชนผ่านระบบดิจิทัลและการตัดสินใจเชิงนโยบายบนพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ อย่างไรก็ตาม การนำข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และเทคโนโลยีอุบัติใหม่อย่างปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในภาครัฐจำเป็นต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการเคารพในสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน จึงมุ่งศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างกลไกทางกฎหมายและหลักการบริหารจัดการที่ดี เพื่อหาจุดสมดุลระหว่างการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลและการใช้ประโยชน์จากข้อมูลเพื่อสาธารณะ เมื่อพิจารณาในภาพกว้าง ธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ (Government Data Governance) คือการกำหนดสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของผู้มีส่วนได้เสียในทุกขั้นตอนของการบริหารจัดการข้อมูล เพื่อให้การได้มาและการใช้ข้อมูลของรัฐเป็นไปอย่างถูกต้อง ครบถ้วน เป็นปัจจุบัน และมั่นคงปลอดภัย มาตรฐานรัฐบาลดิจิทัลว่าด้วยกรอบธรรมาภิบาลข้อมูลระบุว่า การจัดทำธรรมาภิบาลข้อมูลเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศในมิติต่าง ๆ เนื่องจากช่วยให้หน่วยงานรัฐสามารถบูรณาการและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดความซ้ำซ้อนของการเก็บข้อมูล และสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนว่าข้อมูลของตนจะได้รับการดูแลตามหลักมาตรฐานสากล (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล, 2562) นอกจากนี้ ธรรมาภิบาลข้อมูลยังเป็นโครงสร้างที่รองรับการปฏิบัติตามกฎหมายสำคัญหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 และพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ยิ่งในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล ข้อมูล (Data) กลายเป็นทรัพยากรหลักที่รัฐนำมาใช้ขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างตรงจุด

อย่างไรก็ตาม การรวบรวมและประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลในวงกว้างนำมาซึ่งความเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ปัญหาที่พบในปัจจุบันคือ ช่องว่างทางธรรมาภิบาล (Governance Gap) ในการบริหารงานภาครัฐที่มุ่งเน้นเพียงความรวดเร็วและประสิทธิภาพเชิงเทคนิค แต่อาจละเลยหลักความยินยอม (Consent) และความโปร่งใส (Transparency) ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานของภาครัฐที่เป็นปัจจุบันซึ่งดำเนินไปพร้อม ๆ กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและเทคโนโลยีไม่ว่าจะเป็นด้านข้อมูลข่าวสาร หรือสารสนเทศในชีวิตประจำวัน ซึ่งภาครัฐแล้วการบริหาร ท่ามกลางการขับเคลื่อนรัฐบาลดิจิทัล การตราพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (PDPA) (ราชกิจจานุเบกษา, 2562) ถือเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการยกระดับการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวส่วนตัวของเจ้าของข้อมูล ปวีณา เปรมเจริญ (2565) ระบุว่าเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้คือการสร้างความเชื่อมั่น (Trust) ในการรับบริการจากรัฐ และยกระดับธรรมาภิบาลข้อมูลให้สอดคล้องกับมาตรฐานโลกอย่าง GDPR อย่างไรก็ดี ศิริยุธยา ดุสิตนันทน์ (2565) ได้ตั้งข้อสังเกตว่า แนวคิดเรื่องการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลยังเป็นสิ่งใหม่ในสังคมไทย ซึ่งนำไปสู่ปัญหาในทางปฏิบัติหลายประการ เช่น ความไม่พร้อมของบุคลากรในการตีความตัวบทกฎหมายที่ซับซ้อนและความกังวลว่าการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวดเกินไปอาจกลายเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนานโยบายสาธารณะ เช่น การสร้างเมืองอัจฉริยะ (Smart City) หรือการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อแก้ปัญหาสังคม ในมิติของนโยบายสาธารณะและการรักษาความมั่นคง ปิตยา ฉัตรอุทัย (2565) ได้วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายที่สำคัญ โดยเฉพาะอำนาจของภาครัฐในการตรวจสอบข้อมูลประชาชนภายใต้ข้อยกเว้นเรื่องการรักษาความมั่นคงของรัฐตามมาตรา 4(2) ซึ่งอาจส่งผลให้รัฐสามารถเก็บรวบรวมและใช้ข้อมูลได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอม งานวิจัยของปิตยา ฉัตรอุทัย (2565) เน้นย้ำถึงช่องว่างในการชั่งน้ำหนักระหว่างความมั่นคงของรัฐกับสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน โดยเสนอว่าควรมีกฎตรวจสอบที่เข้มงวดและมีมาตรฐานเทียบเท่าสากลเพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิ นอกจากนี้ ปัญหาเรื่องการขาดบทนิยามที่ชัดเจนเกี่ยวกับการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล ในกฎหมายไทย ยังเป็นช่องว่างที่ทำให้เกิดความไม่แน่นอนในการบังคับใช้และการลงโทษผู้กระทำความผิดการสังเคราะห์วรรณกรรมยังชี้ให้เห็นความท้าทายในการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ควบคู่ไปกับธรรมาภิบาล พิมพ์ฉวี ศรีหลาภิ (2024) ได้อภิปรายถึงความท้าทายของการบริหารจัดการจดหมายเหตุและเอกสารดิจิทัลในฐานะพยานหลักฐานของความโปร่งใส ซึ่งต้องเผชิญกับความเสี่ยงหากกฎหมายลำดับรองไม่ครอบคลุมถึงการจัดการข้อมูลในยุคดิจิทัลอย่างเพียงพอ เช่นเดียวกับแผนปฏิบัติการด้านปัญญาประดิษฐ์แห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศไทย พ.ศ. 2565-2570 ที่ระบุว่าการใช้ AI ในภาครัฐจำเป็นต้องมีแนวปฏิบัติจริยธรรม (AI Ethics) และธรรมาภิบาลข้อมูลที่ครอบคลุมถึงความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ เพื่อป้องกันอคติ (Bias) และการนำข้อมูลไปใช้ในทางที่ผิดซึ่งจะกระทบต่อสิทธิความเป็นส่วนตัวอย่างรุนแรง (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2565)

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น พบว่า แม้ประเทศไทยจะมีกรอบหลักธรรมาภิบาลข้อมูลและกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นรูปธรรมแล้ว แต่ยังคงมีประเด็นการประสานสอดคล้อง (Alignment) ระหว่างการบังคับใช้ PDPA กับการดำเนินนโยบายสาธารณะที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในส่วนของการราชการในการนำไปปฏิบัติใช้ต้องเผชิญกับแรงกดดันจากการเป็นองค์กรที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล แต่ยังคงขาดแนวปฏิบัติเชิงธรรมาภิบาลที่ชัดเจนของการจัดการข้อยกเว้นทางกฎหมายและการใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่ยั่งยืนเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างเหมาะสม

ดังนั้น ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและหลักธรรมาภิบาลในนโยบายสาธารณะ เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารงานภาครัฐและการคุ้มครองสิทธิประชาชน โดยความสำคัญอยู่ที่การเสนอแนวทางในการบูรณาการหลักธรรมาภิบาลเข้ากับมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อมิให้กฎหมายเป็นเพียงอุปสรรคต่อการพัฒนา แต่เป็นเครื่องมือที่สร้างความโปร่งใสและความน่าเชื่อถือ (Accountability & Trust) ให้กับรัฐบาลดิจิทัล การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งวิเคราะห์ว่าหลักธรรมาภิบาลจะเข้ามาเป็นกรอบหลักกสสารที่สำคัญในการปิดช่องว่างเพื่อให้การใช้อำนาจรัฐผ่านนโยบายสาธารณะมีความชอบธรรม และส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารงานภาครัฐที่ยึดถือประชาชนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง ทั้งยังตอบโจทย์การคุ้มครองสิทธิประชาชนและการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารงานภาครัฐในยุคเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล

บทวิเคราะห์

1. การศึกษาข้อกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและหลักธรรมาภิบาลในนโยบายสาธารณะ

ศึกษาแนวคิดข้อกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและหลักธรรมาภิบาลและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและหลักธรรมาภิบาลในนโยบายสาธารณะเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารงานภาครัฐและการคุ้มครองสิทธิประชาชน กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA หรือ Personal Data Protection Act) ในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในบริบทกฎหมายและแนวปฏิบัติของรัฐ มีความหมายและความสำคัญ ในบริบทของแนวปฏิบัติของรัฐ ถือเป็นโครงสร้างทางกฎหมายและกลไกส่วนกลางที่สำคัญในการกำหนดหลักเกณฑ์มาตรฐาน ตลอดจนมาตรการกำกับดูแลการเก็บรวบรวม การใช้ หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อปกป้องสิทธิความเป็นส่วนตัวของประชาชนมิให้ถูกละเมิดโดยมิชอบ โดยพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (ราชกิจจานุเบกษา, 2562) ฉบับนี้ ได้ประกาศบังคับใช้เต็มรูปแบบตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2565 ซึ่งมีขอบเขตครอบคลุมและผูกพันการดำเนินงานของทั้งหน่วยงานภาครัฐและองค์กรภาคเอกชนอย่างเท่าเทียมกัน (กมลวรรณ ชัยวนนท์, 2565) มีหลักการพื้นฐานสำคัญคือการประมวลผลข้อมูลใด ๆ จะต้องตั้งอยู่บนฐานความยินยอม (Consent) ของเจ้าของข้อมูล หรือมีฐานทางกฎหมายอื่นรองรับ และต้องเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งไว้ล่วงหน้าเท่านั้น สำหรับสาระสำคัญของกฎหมายฉบับดังกล่าว สามารถจำแนกประเภทข้อมูลออกเป็น 2 ระดับ คือ ข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป (Personal Data) ซึ่งหมายถึงข้อมูลที่สามารถระบุตัวตนของบุคคลได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น ชื่อ-นามสกุล ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ และเลขบัตรประจำตัวประชาชน และข้อมูลอ่อนไหว (Sensitive Personal Data) ซึ่งเป็นข้อมูลที่ต้องได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษเนื่องจากกระทบต่อสิทธิเสรีภาพอย่างรุนแรง เช่น เชื้อชาติ ความเชื่อทางศาสนา พฤติกรรมทางเพศ ประวัติอาชญากรรม และข้อมูลสุขภาพ ซึ่งกฎหมายห้ามมิให้จัดเก็บหากไม่ได้รับความยินยอมโดยชัดแจ้ง (สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล, 2565) นอกจากนี้ กฎหมายยังได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน ได้แก่ เจ้าของข้อมูล (Data Subject) ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล (Data Controller) และผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล (Data Processor) ที่ต้องจัดให้มีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลที่เหมาะสม ซึ่งหากมีการฝ่าฝืนหรือละเมิดข้อกำหนดดังกล่าว จะต้องระวางโทษตามกฎหมายที่จำแนกออกเป็น 3 มิติ ได้แก่ โทษทางแพ่งที่ต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนจริงรวมถึงค่าสินไหมเพื่อการลงโทษสูงสุด 2 เท่า โทษทางอาญาที่มีโทษจำคุกสูงสุด 1 ปี หรือปรับสูงสุด 1 ล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และโทษทางปกครองที่มีโทษปรับสูงสุดไม่เกิน 5 ล้านบาท (ราชกิจจานุเบกษา, 2562)

ธรรมาภิบาล (Good Governance) หมายถึง การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี หลักธรรมรัฐ และ หลักบรรษัทภิบาล ซึ่งเรารู้จักกันในนาม Good Governance (กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงาน, 2558) เน้นหลักการ 6 ประการ ได้แก่ นิติธรรม คุณธรรม ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และความคุ้มค่า (UNDP, 1997) รายละเอียดหลักธรรมาภิบาลแต่ละข้อดังนี้

หลักธรรมาภิบาล (Good Governance) สำหรับใช้เป็นกรอบหลักการบริหารจัดการเพื่อสร้างความสมดุลในนโยบายสาธารณะ ประกอบด้วยหลักการสำคัญ 6 ประการ ดังต่อไปนี้ 1) หลักนิติธรรม (Rule of Law) คือหลักการพื้นฐานที่มุ่งเน้นการปกครองโดยกฎหมายและรัฐธรรมนูญ มิใช่การปกครองตามอำเภอใจของบุคคล โดยประชาชนและผู้ใช้อำนาจรัฐทุกภาคส่วนต้องอยู่ภายใต้กฎหมายอย่างเท่าเทียมและเสมอภาคเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (United Nations Development Programme [UNDP], 1997) องค์ประกอบสำคัญประกอบด้วย ความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย การคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐาน และการมีกระบวนการยุติธรรมที่โปร่งใสเป็นอิสระ ซึ่งเป็นเสาหลักที่เปลี่ยนสถานะของประชาชนจากผู้อยู่ใต้ปกครองให้เป็นพลเมืองผู้ทรงสิทธิอย่างแท้จริง (พงษ์สวัสดิ์ อักษรสวาสดี, 2563) 2) หลักคุณธรรม หมายถึงการยึดมั่นในความถูกต้อง ความซื่อสัตย์สุจริต และจริยธรรมอันดีงามที่สั่งสมอยู่ในจิตใจอันเป็นนามธรรมควบคุมวิถีคิดของบุคคล (กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงาน, 2558) โดยคุณธรรมจะทำหน้าที่เป็นรากฐานภายในใจ ส่วนจริยธรรมจะเป็นการแสดงออกทางกายและวาจาเพื่อนำคุณธรรมนั้นมาปฏิบัติจริงในสังคมอย่างไม่เบียดเบียนผู้อื่น ตลอดจนรู้จักแยกแยะความผิดชอบชั่วดีเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของพลเมืองให้มีอุปนิสัยที่ดีงามและรับผิดชอบต่อส่วนรวม (พงษ์สวัสดิ์ อักษรสวาสดี, 2563) 3) หลักความโปร่งใส (Transparency) คือการดำเนินงานที่เน้นความเปิดเผย ตรงไปตรงมา และเอื้อให้ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ชัดเจน และตรวจสอบกระบวนการทำงานขององค์กรได้ (UNDP, 1997) มุ่งองค์ประกอบหลักคือการแบ่งปันข้อมูลอย่างครบถ้วนโดยไม่ปกปิดข้อเท็จจริง มีระบบงานที่ชัดเจน กฎระเบียบเอื้อต่อการตรวจสอบ และมีการสื่อสารที่เข้าใจง่าย ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความน่าเชื่อถือ ความไว้วางใจ และป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบในภาครัฐ (พงษ์สวัสดิ์ อักษรสวาสดี, 2563) 4) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) คือกระบวนการเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผลประโยชน์ตลอดจนประเมินผลในโครงการหรือกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต (UNDP, 1997) การมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพสามารถจำแนกออกเป็น 5 ระดับ ตั้งแต่ระดับต่ำสุดคือการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การปรึกษาหารือ การวางแผนและร่วมปฏิบัติ ไปจนถึงระดับสูงสุดคือการควบคุมโดยประชาชนผ่านการลงประชามติ อันสอดคล้องกับแนวคิดประชาธิปไตยทางตรง (พงษ์สวัสดิ์ อักษรสวาสดี, 2563) 5) หลักความรับผิดชอบ (Accountability) หมายถึงความตระหนักในบทบาทหน้าที่ และความพร้อมรับผลอันเกิดจากการตัดสินใจและการกระทำของตนเองทั้งในแง่บวกและแง่ลบ (UNDP, 1997) โดยสามารถแบ่งโครงสร้างความรับผิดชอบออกเป็น 3 มิติ ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อตนเองในการมีวินัย ความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงานให้บรรลุตามเป้าหมาย และความรับผิดชอบต่อสังคมโดยการปฏิบัติตามกฎระเบียบและไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น (กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงาน, 2558) 6) หลักความคุ้มค่า (Value for Money) คือการบริหารจัดการและจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ทั้งในมิติของงบประมาณ บุคลากร และเวลา ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสาธารณะ โดยยึดหลักเกณฑ์ว่าผลประโยชน์ที่สังคมจะได้รับต้องมากกว่าต้นทุนหรือปัจจัยนำเข้าที่จ่ายไป อันสะท้อนถึงการใช้จ่ายงบประมาณแผ่นดินอย่างฉลาด ประหยัด และมีประสิทธิภาพสูงสุด (กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงาน, 2558)

นโยบายสาธารณะ (Public Policy) หมายถึง แนวทาง กิจกรรม หรือการตัดสินใจที่กำหนดไว้ล่วงหน้าโดยภาครัฐ เพื่อแก้ไขปัญหาหรือตอบสนองความต้องการของประชาชนส่วนรวม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้และเป็นประโยชน์ต่อสังคม องค์ประกอบสำคัญของนโยบายสาธารณะ เช่น เป็นกิจกรรมของรัฐ เกิดจากผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายตัดสินใจเลือกทำ ขึ้นมาแนวทางการทำงาน มีการวางแผนเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อบรรลุเป้าหมายที่แน่นอน มุ่งแก้ปัญหาเน้นจัดการปัญหาสาธารณะหรือพัฒนาสังคม มีนโยบายประกอบด้วย การกำหนดวาระ, การตัดสินใจนโยบาย, การนำไปปฏิบัติ และการประเมินผลความสำคัญและบทบาทของนโยบายสาธารณะ มีผลกระทบต่อวิถีชีวิต การศึกษา สุขภาพ และสวัสดิการของประชาชน ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิต สะท้อนความต้องการของประชาชน แก้ไขปัญหาข้อขัดข้องต่าง ๆ (พงษ์สวัสดิ์ อักษรสวาสดี, 2563) นโยบายสาธารณะที่เกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) และหลักธรรมาภิบาล มุ่งเน้นการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัว ความโปร่งใส และความรับผิดชอบในการประมวลผลข้อมูล ตัวอย่างเช่น การกำหนดนโยบายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในหน่วยงานรัฐ การทำ Data Governance Policy ของหน่วยงาน และการจัดทำ Privacy Policy ขององค์กรต่าง ๆ หลักธรรมาภิบาลที่เกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะ เช่น 1) ความโปร่งใส (Transparency) เช่น ต้องแจ้งวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2) ความรับผิดชอบ (Accountability) เช่น มีมาตรการคุ้มครองข้อมูลและการโอนข้อมูลส่วนบุคคล 3) ความปลอดภัย (Security) เช่น จัดการความปลอดภัยข้อมูลทั้งกระดาษและดิจิทัล (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล, 2562) นอกจากนี้ ยังมีการใช้นโยบายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจาก และ นโยบายความเป็นส่วนตัวจาก ETDA ซึ่งเป็นตัวอย่างการปฏิบัติตามกฎหมายในภาครัฐกิจและองค์กรดิจิทัล ตัวอย่างนโยบายสาธารณะและแนวปฏิบัติ เช่น 1) นโยบายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA Policy) ภาครัฐ เช่น สำนักงานบริหารหนี้สาธารณะ (สบน.) และกรมการปกครองที่กำหนดหลักเกณฑ์การเก็บรวบรวมใช้และเปิดเผยข้อมูลโดยเน้นความโปร่งใสและสิทธิเจ้าของข้อมูล 2) นโยบายธรรมาภิบาลข้อมูล (Data Governance Policy) หน่วยงาน เช่น สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน (สนพ.) หรือศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล, 2563) มีการประกาศนโยบายที่รวมถึงการจัดโครงสร้างบทบาทหน้าที่ ความปลอดภัยของข้อมูล และการทำลายข้อมูลเมื่อสิ้นสุดความจำเป็น 3) นโยบายความเป็นส่วนตัวขององค์กรหรือหน่วยงานอิสระ เช่น สถาบันนโยบายสาธารณะและการพัฒนา (IPPD) และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่แจ้งวัตถุประสงค์การเก็บข้อมูลและสิทธิของเจ้าของข้อมูล (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล, 2566)

การบริหารงานภาครัฐ (Public Administration) หมายถึง กระบวนการวางแผน จัดองค์กร บริหารงานบุคคล และดำเนินการของหน่วยงานรัฐ เพื่อให้บริการสาธารณะและจัดสรรทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน โดยปัจจุบันมุ่งเน้นแนวใหม่ (New Public Management) ที่ปรับใช้หลักการบริหารภาคเอกชน เช่น ความคุ้มค่า ความรวดเร็ว และผลสัมฤทธิ์ ลักษณะสำคัญของการบริหารงานภาครัฐ 1) มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ (Result-Oriented) เน้นที่ผลลัพธ์ของงานมากกว่าขั้นตอน 2) ประชาชนเป็นศูนย์กลาง (Citizen-Centric) ให้บริการที่มีคุณภาพ ตรงความต้องการของประชาชน 3) ความคุ้มค่า (Value for Money) ใช้ทรัพยากรอย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด 4) โครงสร้างแนวนราบ (Flat Structure) ลดขั้นตอนการทำงาน เพื่อความรวดเร็ว 5) โปร่งใส ตรวจสอบได้ (Accountability) เปิดเผยข้อมูลและสามารถตรวจสอบได้ เป้าหมายหลักของการบริหารงานภาครัฐ คือการยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชน ปฏิรูปราชการให้ทันสมัย มีประสิทธิภาพ และมีความโปร่งใสภายใต้หลักธรรมาภิบาล

การคุ้มครองสิทธิประชาชน หมายถึง กลไกทางกฎหมายที่รัฐรับรองสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์พื้นฐาน โดยป้องกันไม่ให้เจ้าหน้าที่รัฐหรือผู้อื่นละเมิด เพื่อให้ประชาชนได้รับความยุติธรรมและความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญและสนธิสัญญาระหว่างประเทศ ครอบคลุมทั้งสิทธิพลเมือง การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ความสำคัญและแนวทางการคุ้มครองสิทธิประชาชน เป้าหมายหลัก คือ ปกป้องสิทธิในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน ความเสมอภาค และการแสดงออกไม่ให้ถูกล่วงละเมิด การคุ้มครองโดยรัฐมีการจัดตั้ง กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และองค์กรตุลาการ ศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อช่วยเหลือและเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ การคุ้มครองในกระบวนการยุติธรรม เช่น ช่วยเหลือผู้ต้องหา จำเลย ผู้เสียหาย และพยานในคดีอาญา ให้ได้รับความเป็นธรรมสิทธิในการได้รับการปล่อยชั่วคราว หรือสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมาย

2. ศึกษาแบบการประเมินผลกระทบทางกฎหมายและธรรมาภิบาล

ข้อมูลกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและหลักธรรมาภิบาลในนโยบายสาธารณะของไทย มีความเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิด เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการบริหารจัดการข้อมูลของรัฐ โดยข้อมูลกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) กฎหมายหลักคือ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (PDPA) (ราชกิจจานุเบกษา, 2562) ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ที่หน่วยงานรัฐและเอกชนต้องปฏิบัติตามเมื่อมีการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล หลักความยินยอม (Consent) โดยทั่วไปต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลก่อน เว้นแต่จะมีฐานทางกฎหมายรองรับ เช่น เพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือการใช้อำนาจรัฐ การเก็บเท่าที่จำเป็น (Data Minimization) เก็บข้อมูลเฉพาะที่จำเป็นภายใต้วัตถุประสงค์ที่แจ้งไว้เท่านั้น สิทธิของเจ้าของข้อมูล ประชาชนมีสิทธิเข้าถึง ขอสำเนา คัดค้านการประมวลผล หรือขอลบข้อมูลของตนเองได้ ข้อยกเว้นสำหรับนโยบายสาธารณะ PDPA มีข้อยกเว้นบางกรณีสำหรับหน่วยงานรัฐ เช่น เพื่อความมั่นคงของรัฐ การรักษาความสงบเรียบร้อย หรือการค่านวณภาษี และหลักธรรมาภิบาลข้อมูล (Data Governance) ในบริบทของนโยบายสาธารณะและรัฐบาลดิจิทัล จะมีการใช้ ธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ (ตามประกาศคณะกรรมการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล) เพื่อกำกับดูแลข้อมูลให้มีความถูกต้องและปลอดภัย ความโปร่งใส (Transparency) หน่วยงานต้องแจ้งวัตถุประสงค์และวิธีการใช้ข้อมูลให้ชัดเจน ความรับผิดชอบ (Accountability) มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้ดูแลข้อมูล (Data Steward) และผู้ควบคุมข้อมูลให้ชัดเจน คุณภาพข้อมูล (Data Quality) ข้อมูลที่นำมาใช้ กำหนดนโยบายต้องถูกต้อง ครบถ้วน และเป็นปัจจุบัน ความปลอดภัย (Security) มีมาตรการป้องกันข้อมูลรั่วไหลหรือการเข้าถึงโดยมิชอบ ส่วนกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในนโยบายสาธารณะ นอกจาก PDPA แล้ว ยังมีกฎหมายอื่นที่สนับสนุนการบริหารจัดการข้อมูลและนโยบายสาธารณะ เช่น พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 หลักการเปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น เพื่อความโปร่งใสของรัฐพ.ร.บ. การบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 สนับสนุนการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานรัฐเพื่อบริการประชาชน

ดังนั้น การวิเคราะห์และศึกษาแบบการประเมินผลกระทบทางกฎหมายและธรรมาภิบาลที่เกี่ยวข้องของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและหลักธรรมาภิบาลในนโยบายสาธารณะเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารงานภาครัฐและการคุ้มครองสิทธิประชาชนมีรูปแบบการประเมินผลกระทบทางกฎหมายและธรรมาภิบาลประกอบด้วย 1) การประเมินผลกระทบทางกฎหมาย (Legal Impact Assessment: LIA) เป็นการวิเคราะห์ว่ากฎหมายก่อให้เกิดผลดี ผลเสีย ภาระ หรือความเสี่ยงต่อหน่วยงานและประชาชนอย่างไร 2) การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย (Regulatory Impact Assessment: RIA) ใช้ประเมินประสิทธิภาพ ความคุ้มค่า และความเหมาะสมของกฎหมายหลังการบังคับใช้ 3) การประเมินตามหลักนิติธรรม (Rule of Law Assessment) พิจารณาความเป็นธรรม ความเสมอภาค และการคุ้มครองสิทธิของประชาชนภายใต้กฎหมาย 4) การประเมินตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance Assessment) วิเคราะห์ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วม และการตรวจสอบได้

ของหน่วยงานภาครัฐ 5) การประเมินผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Impact Assessment) ศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อประชาชน ภาคธุรกิจ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงนโยบายและกฎหมายให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่วนการประเมินผลกระทบทางกฎหมายและธรรมาภิบาลเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความโปร่งใสและประสิทธิภาพในกระบวนการนิติบัญญัติ อันประกอบไปด้วย ดังนี้

1) การประเมินผลกระทบทางกฎหมาย (Regulatory Impact Analysis - RIA) เป็นกระบวนการวิเคราะห์ก่อนจะออกกฎหมาย (Ex-ante) หรือหลังใช้กฎหมาย (Ex-post) เพื่อวัดว่าคุ้มค่าหรือไม่ โดยมุ่งเน้นที่ การวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์ (Cost-Benefit Analysis): ชั่งน้ำหนักระหว่างค่าใช้จ่ายที่รัฐและประชาชนต้องแบกรับ กับผลดีที่จะเกิดขึ้น ทางเลือกอื่นนอกเหนือจากกฎหมาย: พิจารณาว่าการใช้มาตรการทางสังคมหรือการขอความร่วมมือทดแทนการออกกฎหมายบังคับได้หรือไม่ ความจำเป็นและสัดส่วน: กฎหมายที่ออกมาต้องไม่สร้างภาระให้ประชาชนเกินความจำเป็น

2) การประเมินด้านธรรมาภิบาล (Governance Assessment) เป็นการตรวจสอบว่ากลไกการบริหารจัดการสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลหรือไม่ โดยประเมินผ่าน ความโปร่งใส (Transparency): ประชาชนเข้าถึงข้อมูลและมีส่วนร่วมในการตรวจสอบได้เพียงพอ ความพร้อมรับผิด (Accountability): มีกลไกที่ระบุได้ชัดเจนว่าใครต้องรับผิดชอบเมื่อเกิดข้อผิดพลาด นิติธรรม (Rule of Law) กฎหมายถูกบังคับใช้อย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ การมีส่วนร่วม (Participation) การเปิดรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างแท้จริง

3) การประเมินความเสี่ยงด้านทุจริต (Corruption Risk Assessment - CRA) เป็นรูปแบบเฉพาะที่เน้นค้นหาช่องว่างในกฎหมายหรือระเบียบที่อาจเอื้อให้เกิดการทุจริตประพฤติมิชอบ เพื่อปิดจุดอ่อนนั้นก่อนนำไปปฏิบัติ ประเด็นปัญหาที่มักประสบปัญหาคือเรื่องการเชื่อมโยงฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานของรัฐ (Interoperability) ซึ่งมักขาดมาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลที่สอดคล้องกัน ทำให้เกิดความเสี่ยงที่ข้อมูลจะรั่วไหลหรือถูกนำไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ เช่น กรณีศึกษาการดำเนินโครงการสวัสดิการแห่งรัฐ (State Welfare) ที่มีการจัดเก็บข้อมูลพฤติกรรมการใช้จ่ายและสถานะทางการเงิน หากขาดการกำกับดูแลตามหลักธรรมาภิบาล ข้อมูลเหล่านี้อาจถูกนำไปใช้ในลักษณะของการสอดส่อง (Surveillance State) มากกว่าการสนับสนุนสิทธิของประชาชน ทำให้ประสิทธิภาพการทำงานของรัฐบาลกับนโยบายที่รัฐนำมาใช้ไม่ได้เต็มประสิทธิภาพเท่าที่ควรจะเป็น อาจเกิดฉ้อโกงในการทำงาน โดยปัญหาดัง จะน้อยลงหรือหมดไปหากภาครัฐมีนโยบายการจัดวางโครงสร้าง Data Governance Framework ที่ชัดเจน โดยอ้างอิงมาตรฐานจากสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (สคส.) ที่ชัดเจนและโปร่งใส ดังนั้นผลกระทบของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและหลักธรรมาภิบาล สามารถสรุปออกมา 6 ด้านคือ 1) ด้านกฎหมาย หน่วยงานภาครัฐต้องปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด หากละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลอาจถูกดำเนินคดีหรือได้รับโทษตามกฎหมาย 2) ด้านการบริหารงาน ทำให้มีระบบการจัดการข้อมูลที่เป็นมาตรฐาน มีความรัดกุม และตรวจสอบได้ 3) ด้านความโปร่งใส ส่งเสริมการเปิดเผยข้อมูลที่เหมาะสมและการตรวจสอบการใช้อำนาจของภาครัฐ 4) ด้านสิทธิประชาชน ประชาชนได้รับการคุ้มครองความเป็นส่วนตัวและสามารถใช้อำนาจในการควบคุมข้อมูลของตนเองได้ 5) ด้านความเชื่อมั่น เพิ่มความไว้วางใจของประชาชนต่อหน่วยงานภาครัฐในการเก็บและใช้ข้อมูล และ 6) ด้านต้นทุนและการปรับตัว หน่วยงานต้องลงทุนด้านเทคโนโลยี บุคลากร และมาตรการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล ซึ่งอาจเพิ่มภาระงบประมาณในระยะเริ่มต้น

ข้อค้นพบเชิงวิชาการ หรือองค์ความรู้ใหม่เชิงวิชาการ

จากการศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาในระดับการนำนโยบายไปปฏิบัติของส่วนราชการ ทางคณะผู้จัดทำจึงขอเสนอแนวทางพัฒนาเชิงนโยบายที่สอดคล้องกับข้อค้นพบเพื่อยกระดับประสิทธิภาพการบริหารงานภาครัฐและการคุ้มครองสิทธิประชาชน ในหัวข้อกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและหลักธรรมาภิบาลในนโยบายสาธารณะเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารงานภาครัฐและการคุ้มครองสิทธิประชาชน ดังนี้

1. การปิดช่องว่างทางธรรมาภิบาลข้อมูลด้วยการประเมินผลกระทบ (DPIA) จากการวิเคราะห์พบ ช่องว่างทางธรรมาภิบาล (Governance Gap) ในโครงการภาครัฐที่มุ่งเน้นเพียงประสิทธิภาพเชิงเทคนิคแต่ขาดการชั่งน้ำหนักเรื่องความเป็นส่วนตัว จึงมีแนวทางข้อเสนอแนะให้หน่วยงานภาครัฐที่จัดทำนโยบายสาธารณะขนาดใหญ่ที่มีการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลในวงกว้าง ต้องจัดทำกระบวนการประเมินผลกระทบด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Data Protection Impact Assessment: DPIA) ก่อนเริ่มดำเนินโครงการ เพื่อระบุและลดความเสี่ยงเชิงโครงสร้างอย่างเป็นระบบ

2. การแก้ปัญหาคือความไม่พร้อมของบุคลากรด้วยเจ้าหน้าที่เชี่ยวชาญเฉพาะทาง (DPO) จากข้อค้นพบที่ชี้ว่า บุคลากรภาครัฐยังขาดความพร้อมและความเข้าใจในการตีความตัวบทกฎหมาย PDPA ที่มีความซับซ้อน จึงเสนอแนะให้มีการแต่งตั้งและพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Data Protection Officer: DPO) ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางกฎหมายและเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการกำกับดูแล ตรวจสอบการเข้าถึงข้อมูล และให้คำปรึกษาแก่เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานและประชาชนอย่างถูกต้อง

3. การลดความเสี่ยงในการเชื่อมโยงข้อมูลด้วยมาตรฐานไซเบอร์ (Cybersecurity) จากการวิเคราะห์ปัญหาการเชื่อมโยงฐานข้อมูลระหว่างส่วนราชการ (Interoperability) ซึ่งเผชิญความเสี่ยงสูงต่อการรั่วไหลหากขาดมาตรฐานที่สอดคล้องกัน จึงเสนอแนะให้ภาครัฐยกระดับมาตรการความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ โดยบูรณาการมาตรฐานสากล ISO/IEC 27001 เข้ากับกระบวนการทำงานราชการในทุกระดับ เพื่อสร้างกลไกการเข้ารหัสและการควบคุมสิทธิ์การเข้าถึงข้อมูลที่รัดกุมตามหลักนิติธรรม

4. เทคนิคการปกปิดตัวตน (Anonymization) จากกรณีศึกษาโครงการสวัสดิการแห่งรัฐที่อาจนำไปสู่ความเสี่ยงในการสอดส่องพฤติกรรมประชาชน (Surveillance State) หากขาดธรรมาภิบาล จึงเสนอแนะให้ขับเคลื่อนนโยบายเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ (Open Data) บนฐานของหลักธรรมาภิบาลอย่างเคร่งครัด โดยนำเทคนิคการปกปิดตัวตน (Anonymization) มาปรับใช้กับการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ เพื่อตัดความเชื่อมโยงในการระบุตัวตนของพลเมือง แต่ยังคงสามารถนำข้อมูลไปใช้วิเคราะห์เพื่อการตัดสินใจเชิงนโยบายบนพื้นฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ได้อย่างปลอดภัย

บทสรุป

กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) มิได้มีสถานะเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานของรัฐ หากแต่ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือที่สามารถส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการภาครัฐผ่านการสร้างมาตรฐานข้อมูลที่ต้องการ เมื่อภาครัฐสามารถบูรณาการหลักธรรมาภิบาลข้อมูล (Good Governance) เข้าสู่กระบวนการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะอย่างเป็นรูปธรรม จะก่อให้เกิดผลลัพธ์สำคัญ 2 มิติ คือ ในมิติทางสังคม จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจ (Trust) ให้แก่ประชาชนในการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัว และในมิติการบริหารจัดการ จะช่วยเปลี่ยนผ่านภาครัฐไปสู่การตัดสินใจเชิงนโยบายบนฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ (Evidence-based Policy Formulation) อันเป็นรากฐานสำคัญในการส่งมอบบริการสาธารณะที่ตอบสนองความต้องการและสร้างผลประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงาน. (2558). *หลักธรรมาภิบาล (Good Governance)*. สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2569, จาก <https://www.dsd.go.th>
- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2565). *แผนปฏิบัติการด้านปัญญาประดิษฐ์แห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (พ.ศ. 2565-2570)*. สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2569, จาก <https://pub.nstda.or.th/gov-dx/national-artificial-intelligence-action-plan-for-thailand-development-2022-2027/>
- ปติยา นัตรอุทัย. (2565). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในเรื่องการรักษาความมั่นคงของรัฐ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยรามคำแหง: กรุงเทพมหานคร.
- ปวีณา เปรมเจริญ. (2565). พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562. กรุงเทพฯ: สำนักงานวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- พงษ์สวัสดิ์ อักษรสวัสดิ์. (2563). *ธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ: หลักการและแนวทางปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2562). พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562. เล่ม 136 ตอนที่ 69 ก. หน้า 52-95.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2562). พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562. เล่ม 136 ตอนที่ 56 ก. หน้า 1-14.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2562). พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562. เล่ม 136 ตอนที่ 69 ก.
- วิเชียร ชุตินาสกุล. (2564). การประเมินผลกระทบด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในองค์กรภาครัฐ. *วารสารเทคโนโลยีสารสนเทศ*, 17(1), 30-45.
- ศิริธัญญา ดุสิตนานนท์. (2565). ปัญหาและข้อเสนอแนะในการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562. *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*, 10(2), 115-138.
- สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล. (2565). *แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA Guideline)*. สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล.
- สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน). (2562). *กรอบธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ (Data Governance Framework for Government) (ฉบับที่ 1.0)*. สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล.
- สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน). (2563). *Data Governance Quick Guide: คู่มือธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ*. สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2569, จาก <https://www.dga.or.th/policy-standard/standard/dga-005/dga-006/>
- สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน). (2566). *มาตรฐานรัฐบาลดิจิทัล ว่าด้วยกรอบธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ ฉบับปรับปรุง: แนวปฏิบัติ*. สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2569, จาก <https://www.dga.or.th/policy-standard/standard/dga-005/dga-006/>
- European Commission. (2016). *General Data Protection Regulation (GDPR): Official Journal of the European Union*. Retrieved 10 March 2026, from <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj/eng>

ThaiJO
Thai Journals Online System - powered by TCI

Seelakate, P. (2024). *Recordkeeping legislation in Thailand and challenges for establishing transparency policies in digital age (T19P06 - Design, Implementation and Challenges of Transparency Policies)*.

IPPA.

United Nations Development Programme (UNDP). (1997). *Governance for Sustainable Human Development*.
UNDP Policy Document.